

Afwegingen tussen *maatregelen* in de *landbouw* en in *natuur* bij de realisatie van *natuur-* en *milieudoelen*: aanzet tot een geïntegreerde aanpak

Hans Kros
Wim de Vries

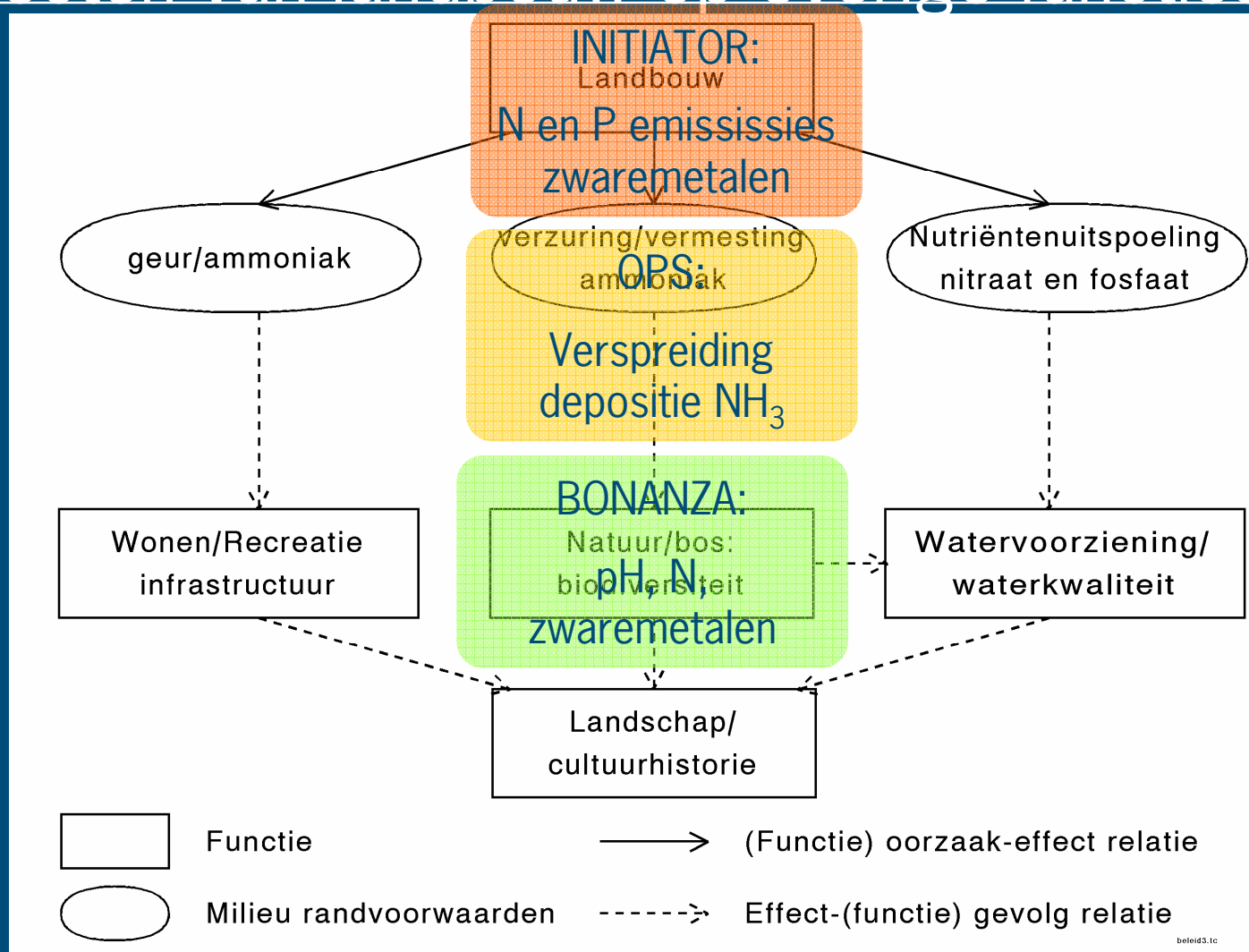
Overzicht

- Inleiding
- DSS Bonanza: evaluatie maatregelen natuur
  - Bestaande kennis
  - Huidig onderzoek
- INITIATOR: evaluatie maatregelen landbouw
  - Bestaande kennis
  - Huidig onderzoek
- Ontwikkeling integraal afwegingskader landbouw-natuur

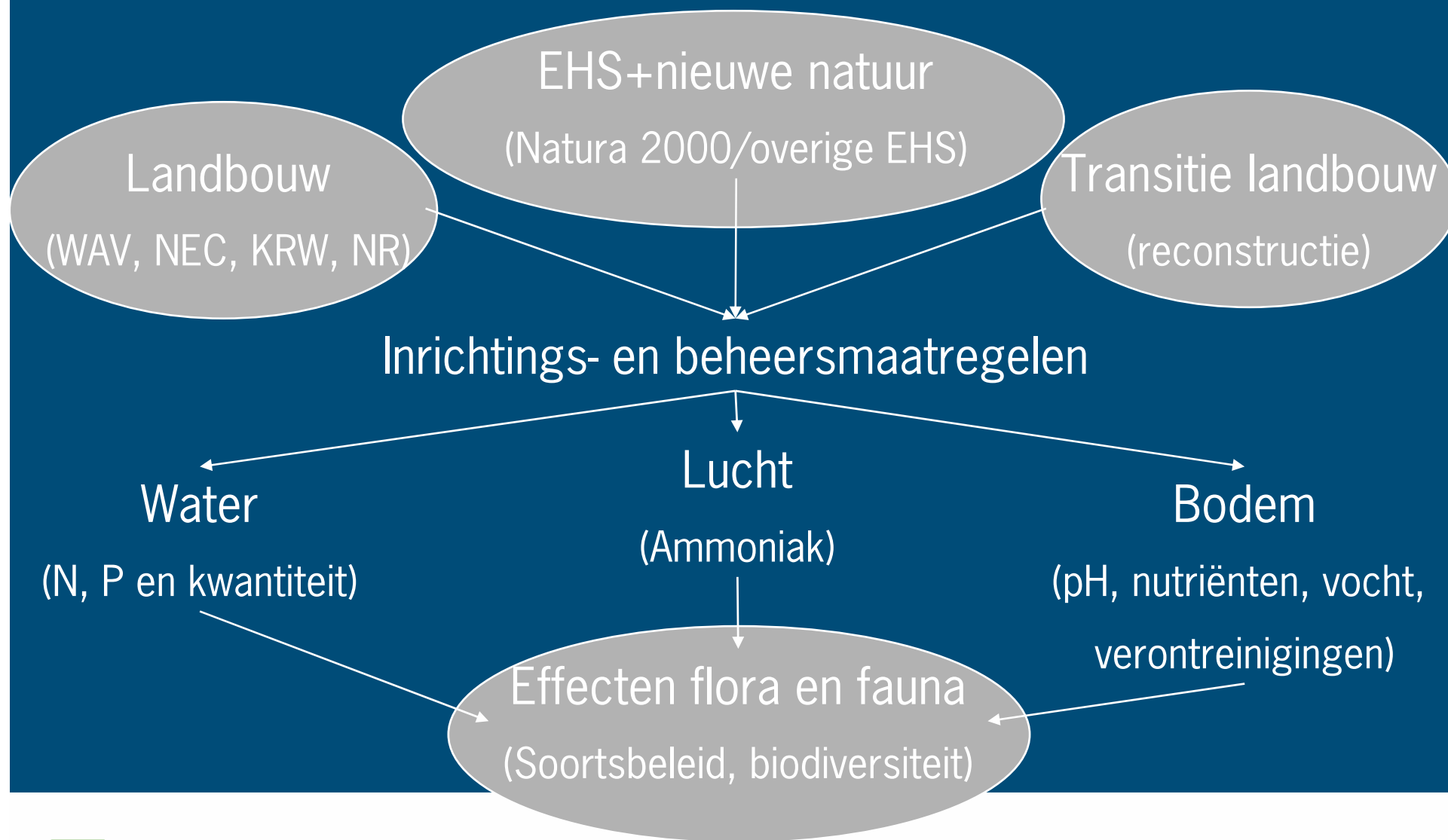
Inleiding

- Realisatie natuurdoelen stelt eisen:
  - Milieukundige randvoorwaarden
- Randvoorwaarden te beïnvloeden via:
  - Brongerichte maatregelen landbouw
  - Effectgerichte maatregelen natuur

Effecten van landbouw op overige functies

Relatie maatregelen-effecten in landbouw en natuur

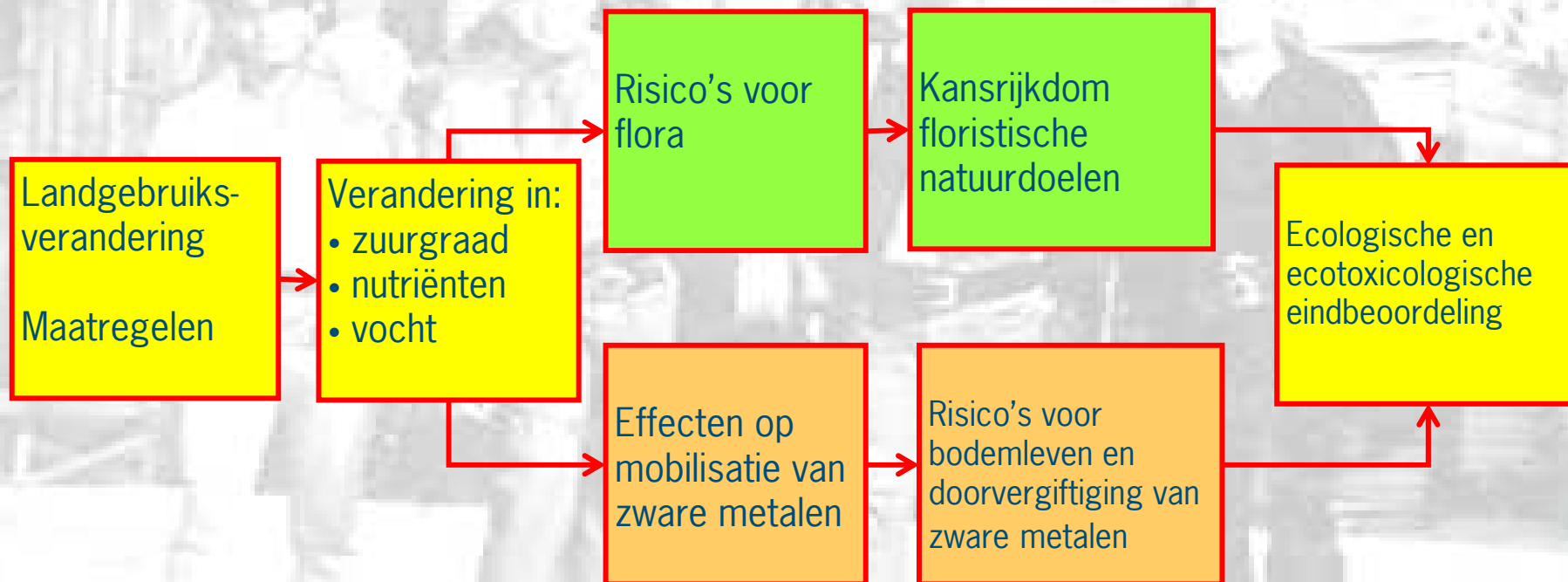
Bestaande Kennis: Bonanza

- Decision Support Systeem (DSS) bij de inrichting en beheer van (voormalige landbouw) gronden voor natuurontwikkeling
  - Al of niet in combinatie met **inrichtings- en beheersmaatregelen** (actief bodembeheer)
  - **Kansrijk** genoeg is voor realisatie een beoogd **natuurdoeltype**
    - Verzuring
    - Vermesting
    - Biodiversiteit
    - Verontreiniging
- Operationele Leidraad bodembeoordeling => Montagehalfunctie
  - Het integreren van bestaande kennis en systemen
  - Geen verdiepend onderzoek

- BONANZA
- BESTAANDE KENNIS

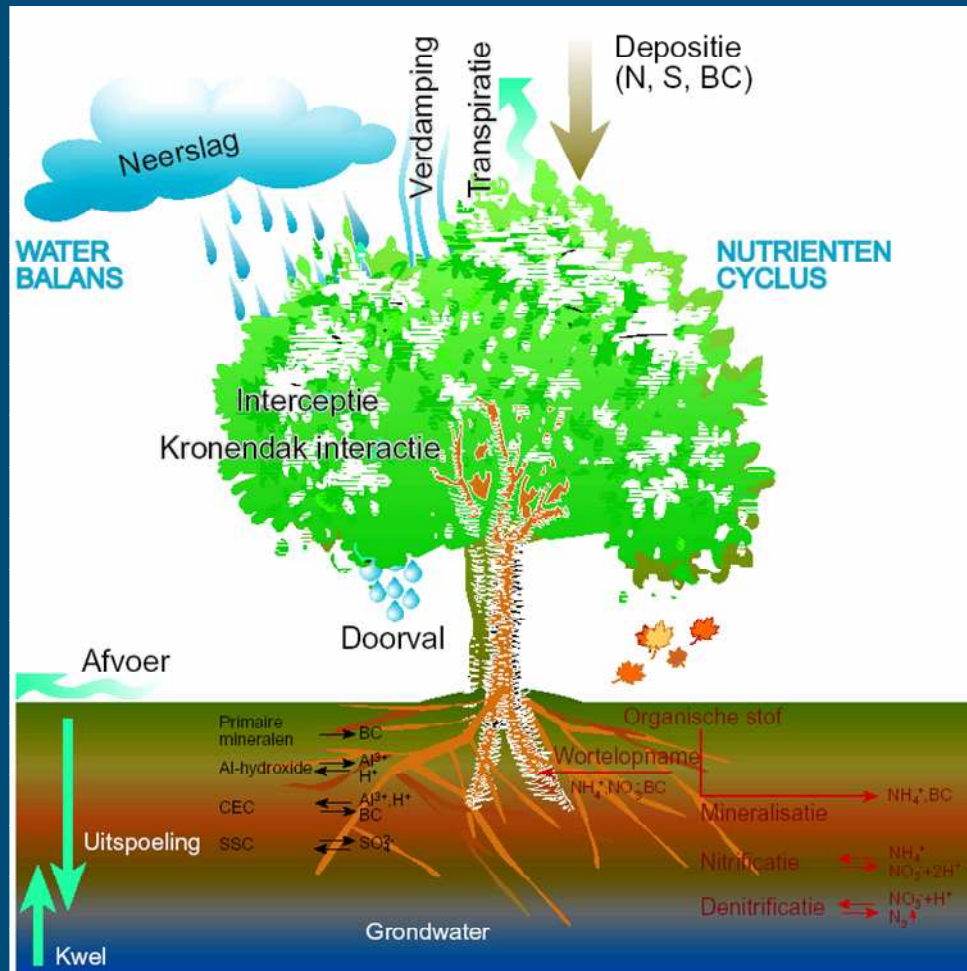

Bonanza methodiek

Effecten op pH en N beschikbaarheid

Basis: SMART2

Input:

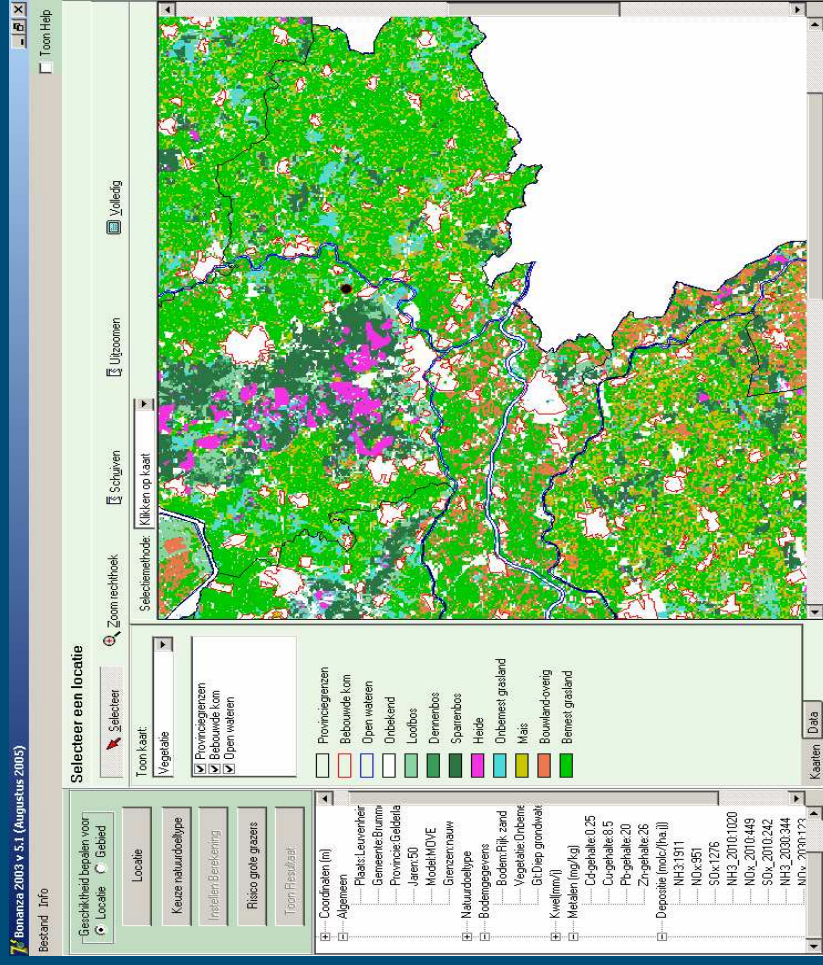
- N en S depositie
- Vegetatieontwikkeling
- Hydrologie (kwel)
- Bekalken

Output:

- pH
- Stikstofbeschikbaarheid
- Ca-concentratie

Effecten Vegetatie

- Basis: MOVE (MNP) en NTM (Alterra)
- MOVE: kans op voorkomen van soorten bij gegeven Ellenberg indicatorwaarden voor **zuur**, **nutriënten** en **vocht**
- **Soorten** toegekend aan **natuurdoetype**
- Bij een bepaald **beschermingsniveau** (bijv. 80% of 70%), de bij behorende Ellenbergindicatorwaarden bepaald (MOVE⁻¹)
- Ellenberg**indicator**waarden → **fysische** grootheden
- => Vertaaltabel met:
  - kritische pH, N-beschikbaarheid en GVG <-> Natuurdoeltype

Bonanza 2003 v 5.1 (Augustus 2005)
Bestand Info

☒ Geschiktheid bepalen voor:
☒ Locatie ☐ Gebied

Localite
Keuze natuurdoeltype
Instellen Berekening
Risico grote grazers
Toon Resultaat

Welk natuurdoeltype wenst u te ontwikkelen?

Natuurdoeltype
[3.27] tlvveen
[3.28] veenmoestland
[3.29] nat schraalgrasland
[3.30] dotterbloemgrasland van beekdalen
[3.31] dotterbloemgrasland van veen en klei
[3.32] nat, matig voedselrijk grasland
[3.34] droog kalk-arm duingrasland
[3.35] droog kalkrijk duingrasland
[3.38] bicenitijk grasland van het zand- en veengebied
[3.41] binnenrijks zilt grasland
[3.42] natte heide
[3.43] natte duinheide
[3.44] levend hoogveen
[3.45] droge heide
[3.46] droge duinheide
[3.47] zandverstuivingen
[3.48] strand en stuiverduin
[3.49] rivierduin en -strand
[3.50] akker van basenrijke gronden
[3.53] zoom, mantel en droog struweel van de duinen
[3.54] zoom en droog struweel van de duinen
[3.59] elken-haagbeukenhakhout en middenbos van z
[3.61] oolbos
[3.62] laagveenbos
[3.63] hoogveenbos

Eigenschappen

	Min	Max
pH	5.5	7.3
NBes	5	11
GVG	-37	16

Vegetatiemodel
NH3_2010:1020
NH3_2010:449
SOx_2010:242
NH3_2030:344
NH3_2030:173

Grenzen volgens
☒ MOVE
☐ NTM

Criteria
☒ Nauw
☐ Ruim

Coördinaten (in)
Algemeen
Plaats: Leuvenheir
Gemeente: Brummen
Provincie: Gelderland
Jaari: 50
Model: MOVE
Grenzen: nauw
Natuurdoeltype
Bodemgegevens
Bodem: Rijk zand
Vegetatie: Orben
Gt: Diep grondwater
Kwell (mm/l)
Metalen (mg/kg)
Cd-gehalte: 0.25
Cu-gehalte: 8.5
Pb-gehalte: 20
Zn-gehalte: 26
Depositie (molc/(ha.l))
NH3: 1911
NOx: 951
SOx: 1276
NH3_2010: 1020
NH3_2010: 449
SOx_2010: 242
NH3_2030: 344
NH3_2030: 173

Natuurdoeltype
C Bal 1995
C Bal 2001

Geschiedheid bepalen voor:
☒ Locatie ☐ Gebied

Locatie

Keuze natuurdoeltype

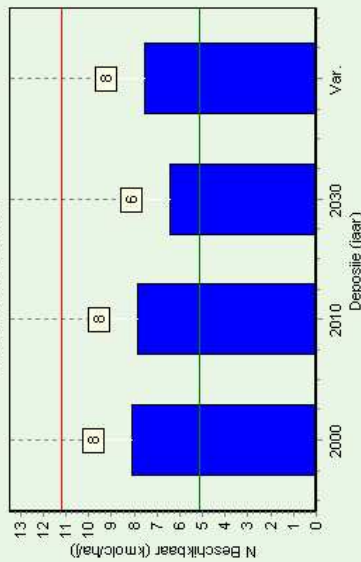
Instellen Berekening

Risico grote grazers

Toon Resultaat

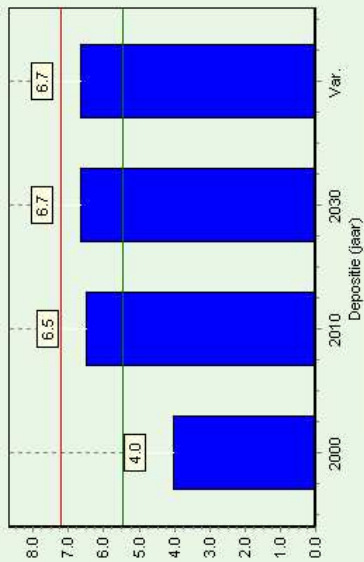
Natuurdoeltype Zwarte metalen PAF Grote grazers Wismeneters

N-beschikbaar na 50 jaar

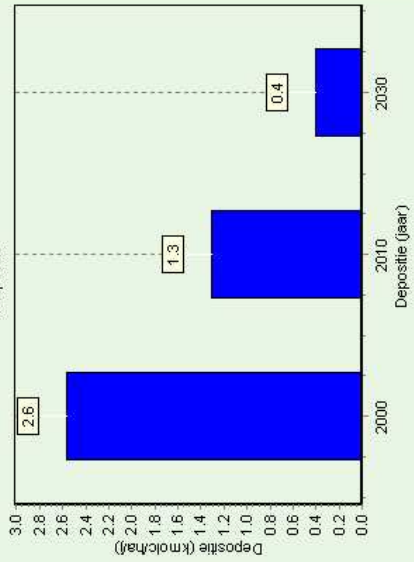
■ Berekend — Min uit NDT — Max uit NDT

pH na 50 jaar

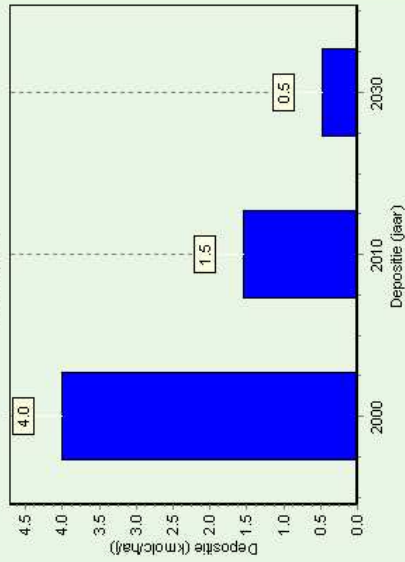

■ Berekend — Min uit NDT — Max uit NDT

N depositie

Zuurdepositie

- Localite
- Coördinaten (m)
- Algemeen
- Natuurdoeltype
- Bodemgegevens
- Kwell(mm/l)
- Metalen (mg/kg)
- Depositie (molc/ha.ij)
- Factoren
- Bekalen (kg/ha.ij)
- Gebied

Geschiedheid bepalen voor
☒ Locatie ☐ Gebied

Locatie

Keuze natuurobtype

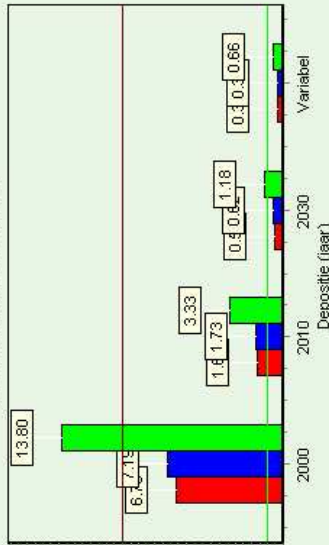
Instellen Berekening

Risiko grote grazers

Toon Resultaat

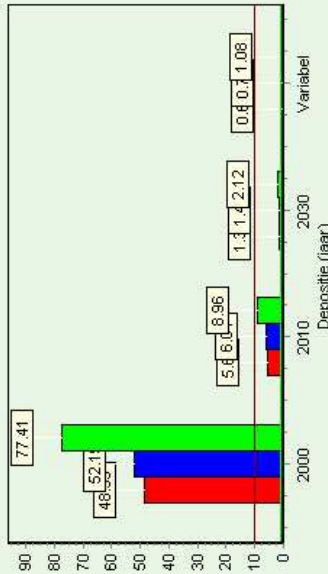
Natuurobtype Zwarte metalen PAF Grote grazers Wormeneters

Risikoquotient voor Cd na 50 jaar

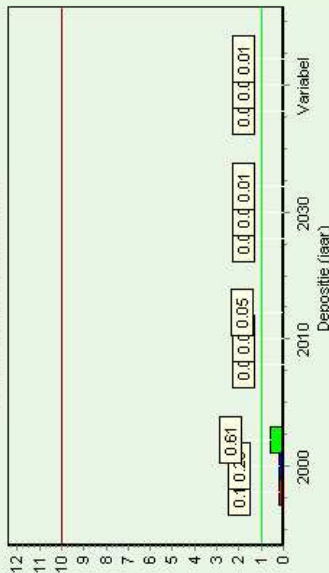
Legend: Koe (red), Schotse Hooglander (blue), Schaap (green), Matig risico (red line), Verwaarloosbaar risico (green line)

Risikoquotient voor Pb na 50 jaar

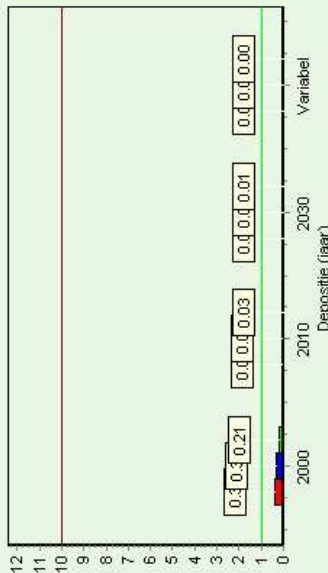
Legend: Koe (red), Schotse Hooglander (blue), Schaap (green), Matig risico (red line), Verwaarloosbaar risico (green line)

Risikoquotient voor Cu na 50 jaar

Legend: Koe (red), Schotse Hooglander (blue), Schaap (green), Matig risico (red line), Verwaarloosbaar risico (green line)

Risikoquotient voor Zn na 50 jaar

Legend: Koe (red), Schotse Hooglander (blue), Schaap (green), Matig risico (red line), Verwaarloosbaar risico (green line)

Locatie
☒ Coördinaten (m)
☐ Algemeen
☐ Natuurobtype
☐ Bodemgegevens
☐ Bodem: Arm zand
☐ Vegetatie: Bemest gra
☐ Gt: Matig diep grondw
☐ Kwel (mm/l)
☐ Metalen (mg/kg)
☐ Cd-gehalte: 1.017
☐ Cu-gehalte: 23.966
☐ Pb-gehalte: 60.926
☐ Zn-gehalte: 72.260
☐ Depositie (molc/(ha.l))
☐ Factoren
☐ Bekalken (kg/ha.i)
 Gebied

Geschiktheid bepalen voor
☐ Locatie ☒ Gebied

Gebied

Keuze natuurodoeltype

Instellen Berekening

Risico grote grazers

Toon Resultaat

Locatie

Gebied

☐ Algemeen

☐ Factoren

☐ Bekalken (kg/ha: i)

Kies een scenario

Test GE

S:\Bonanza2003\NDT\Shapes\ge\ge.shp

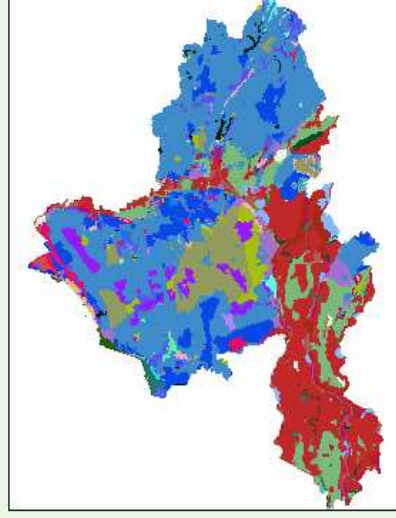
Discretisatie (m):

5000

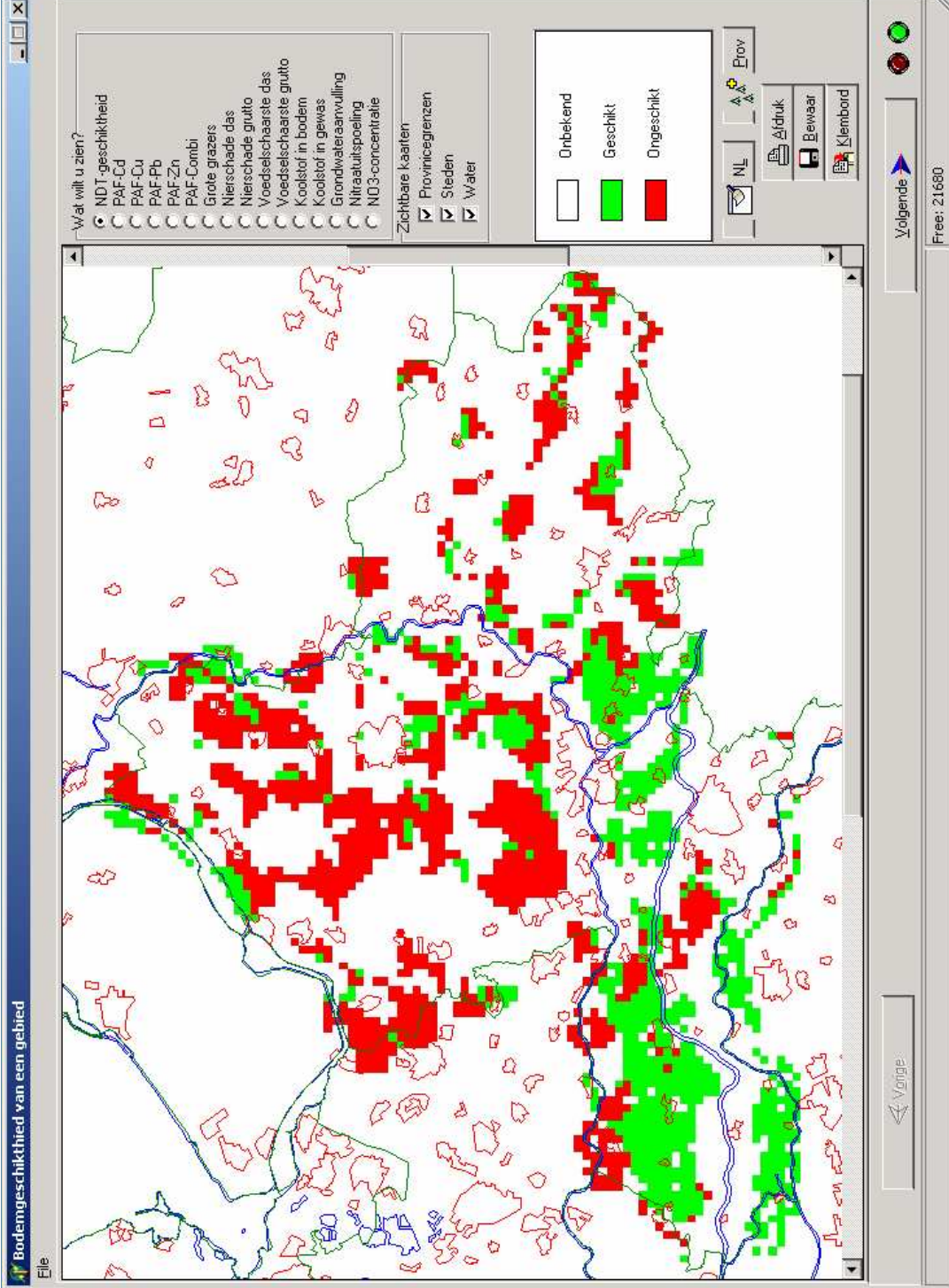
Bewaar

Ga verder met Instellen Berekening

Selecteer shapefile met natuurodoeltype

az-3.4
az-3.5
az-4.1
az-4B(2.1)
az-4B.(3.4)
az-4B bos
hz-2.1
hz-2.3
hz-3.1
hz-3.10
hz-3.13
hz-3.14
hz-3.15

■ BONANZA

■ HUIDIG ONDERZOEK

ALTERRA

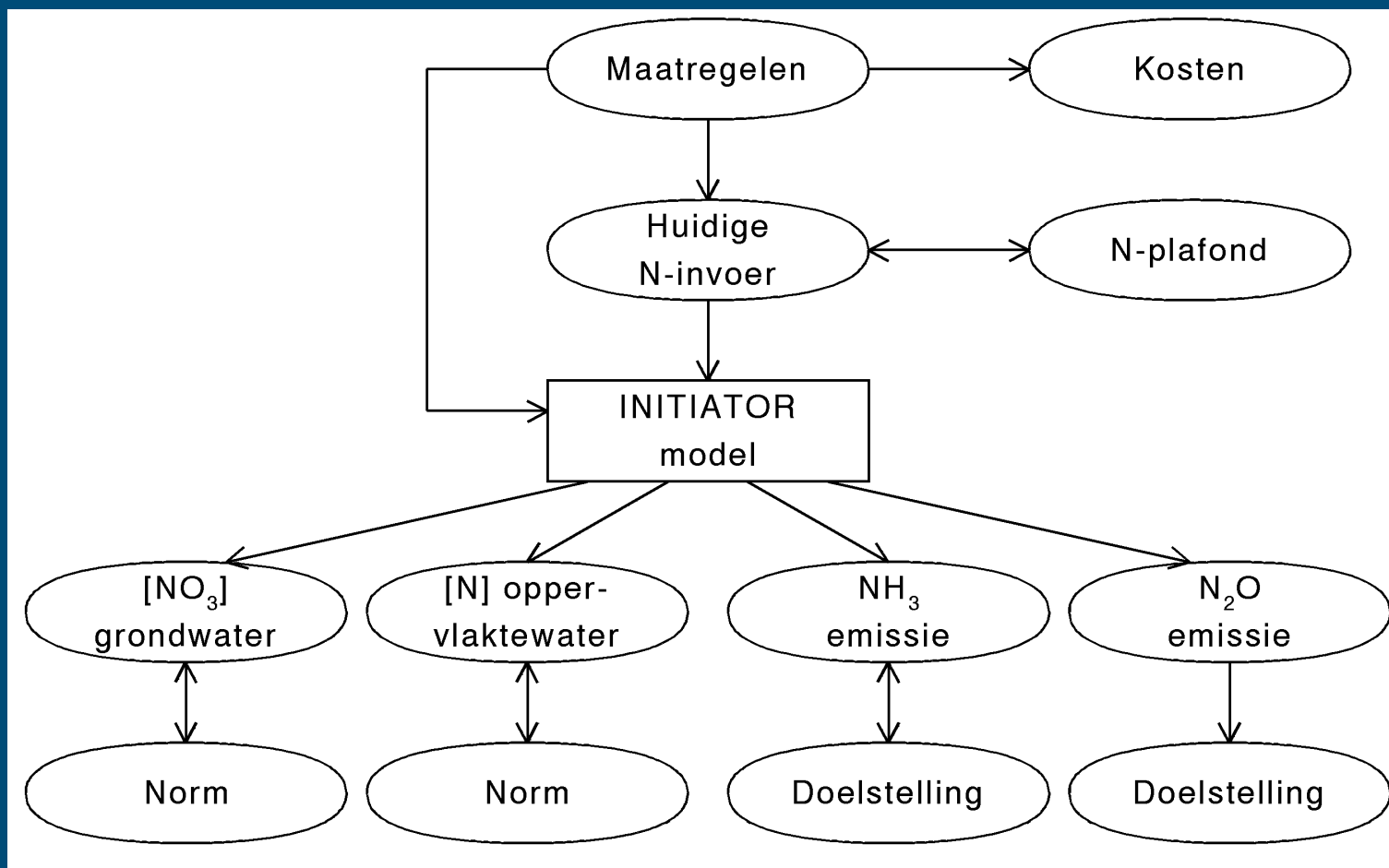
WAGENINGEN UR

Bonanza: Huidig onderzoek

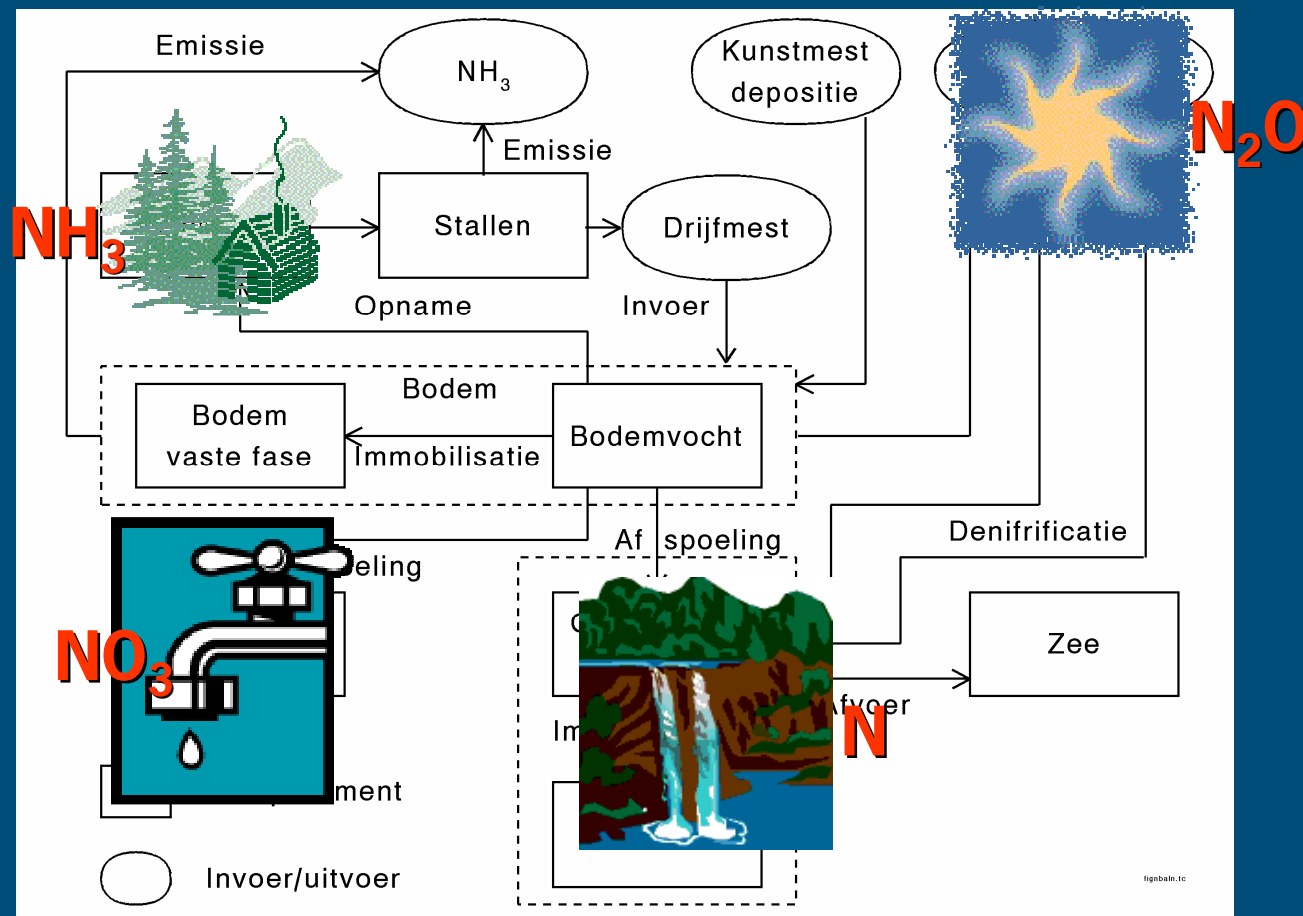
- Uitbreiden met maatregelen
- Inbouwen fosfor
- Afstemming kwetbaarheidsanalyse

- INITIATOR
- BESTAANDE KENNIS

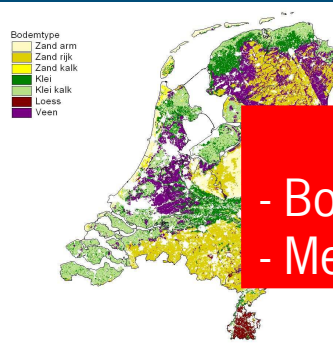
INITIATOR: bestaande kennis

INITIATOR: bestaande kennis

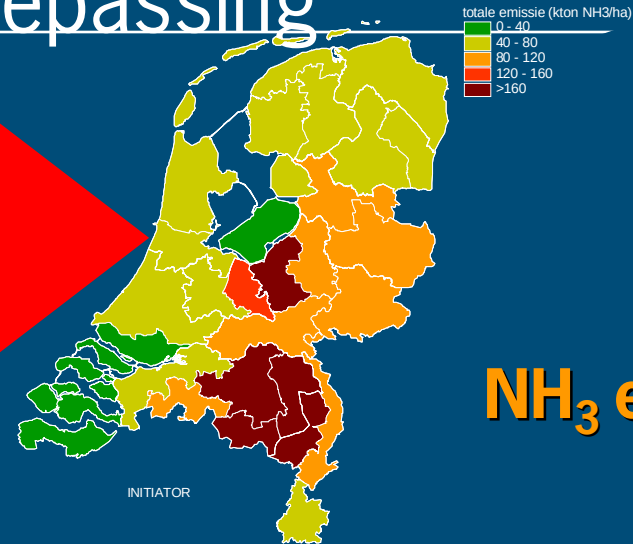

Model aanpak: landelijke toepassing

Plot specifieke invoer:

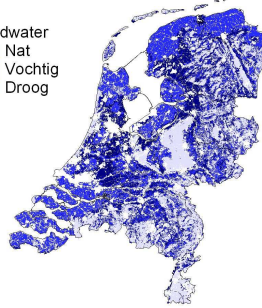
- Bodemdata (OS, P, ..)
- Mest

NH₃ emissie

Grondwater

- Nat
- Vochtig
- Droog

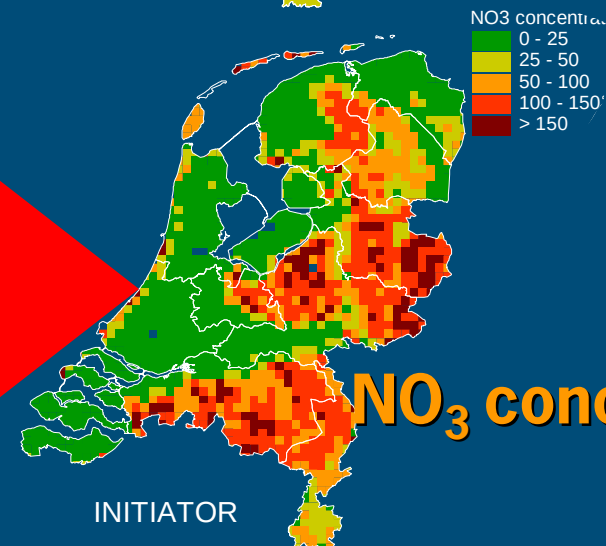

Land gebruik

- Gras
- Mais
- Bouwland
- Natuur

Generieke invoer:

- N-transformatie, emissie, opname, ...
f(bodem, GT, vegetatie)

NO₃ concentratie

Geëvalueerde Management Maatregelen

Nr	Maatregel	Type ¹⁾
1	Krimp veestapel	M/T
2	Scherpvoeren	M
3	Kunstmestaanvoer verlagen	M
4	Groenbemester telen	M
5	Optimale vochtvoorziening	M
6	Nette mestaanwending en afdichting mestopslag	M
7	Beperkt weiden	M
8	AMvB Huisvesting	T/M

1) M: management maatregel; T: technische maatregel

Geëvalueerde Technische Maatregelen

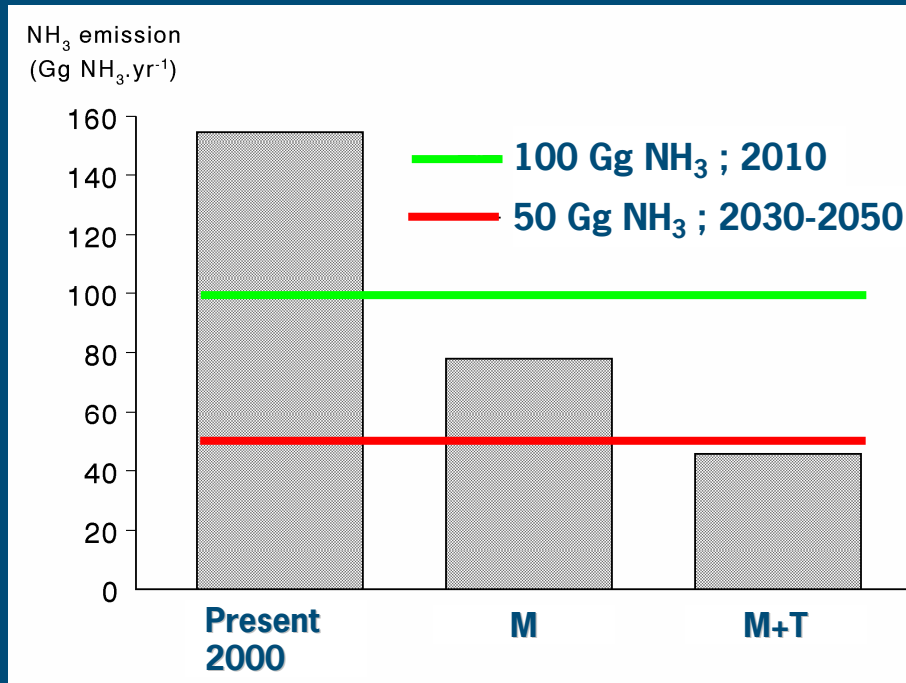
Nr	Maatregel	Type ¹⁾
9	Emissiearme huisvesting voor varkens en pluimvee	T
10	Emissiearme huisvesting voor melkvee	T
11	Mest <i>ver</i> werking	T
12	Mest <i>be</i> werking	T
13	Emissieloze varkens- en pluimveehouderij	T
14	Emissiearme huisvesting voor varkens en pluimvee	T

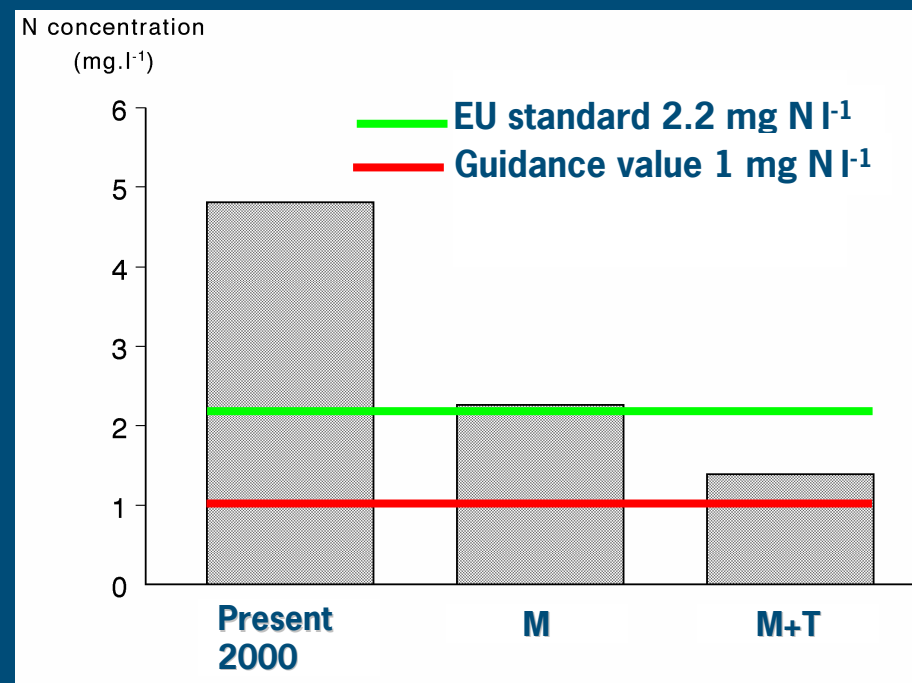
ALTERRA

WAGENINGEN UR

Evaluatie van maatregelen

NH₃ emissie

N in oppervlakte water

■ INITIATOR2

■ HUIDIG ONDERZOEK

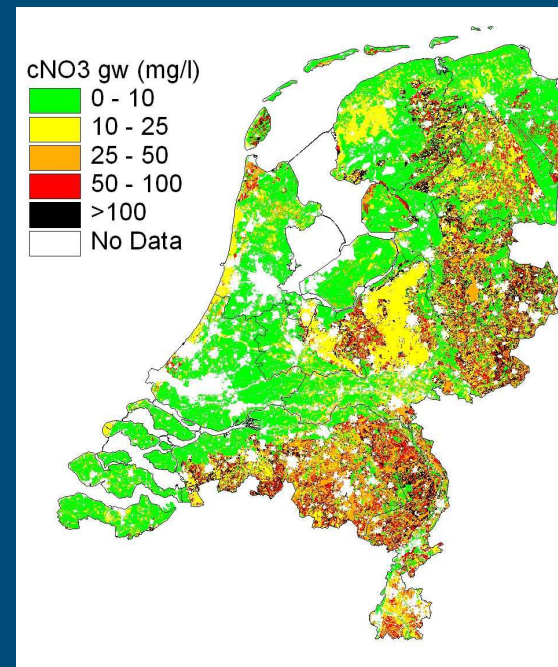

ALTERRA

WAGENINGEN UR

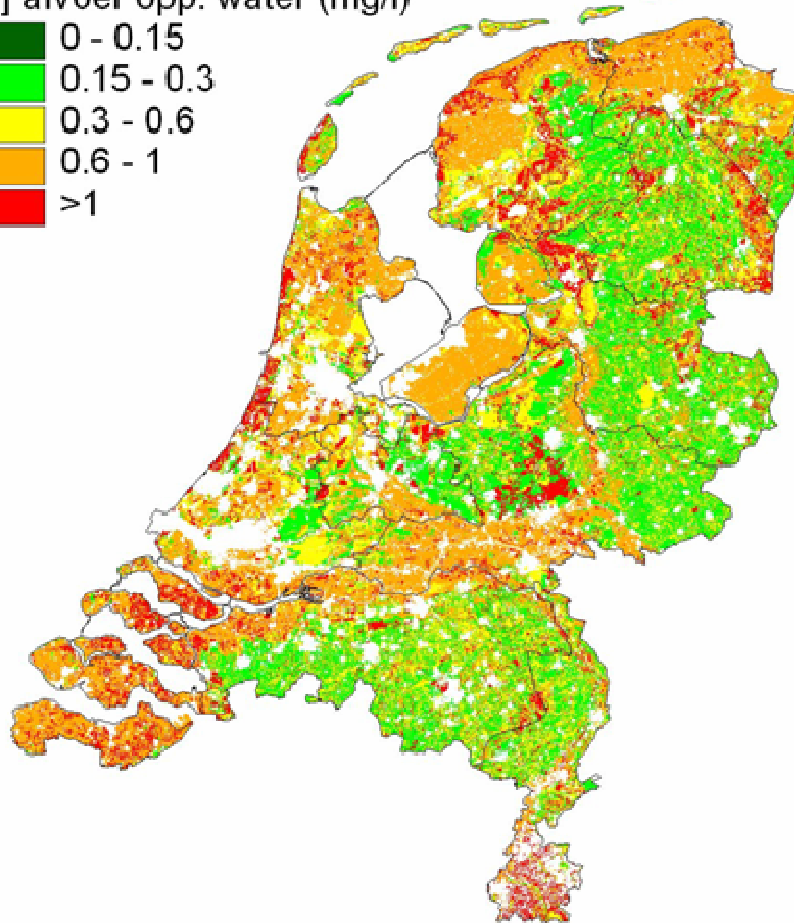
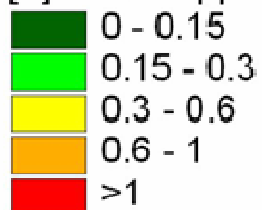
INITIATOR2: Huidig onderzoek

- Gedetailleerde informatie
  - GIAB (ca. 70 000 bedrijven)
  - Emissie-depositie
  - Gebiedsberekening

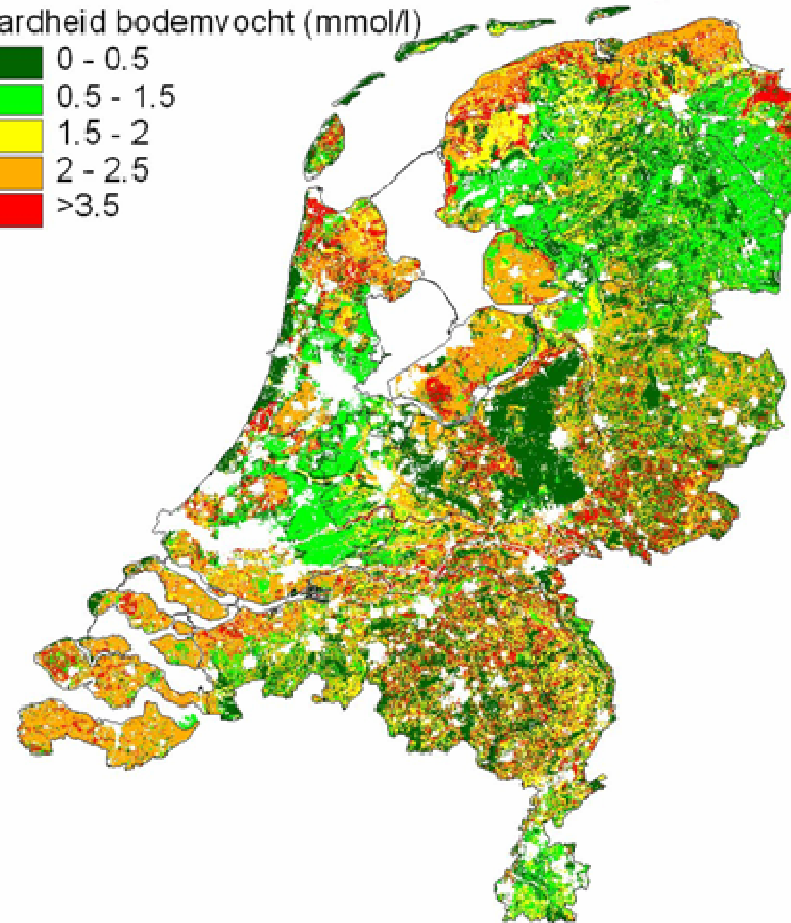
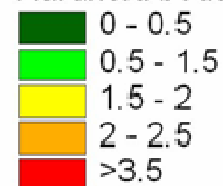

INITIATOR2: Huidig onderzoek

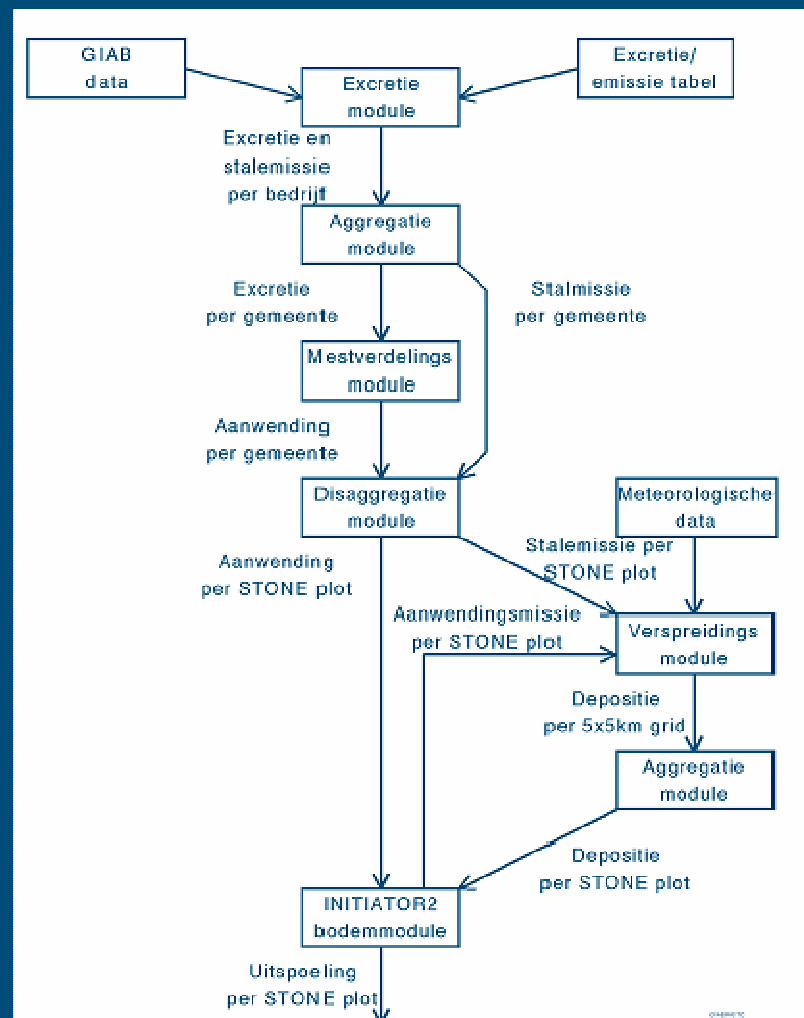
[P] afvoer opp. water (mg/l)

Hardheid bodemvocht (mmol/l)

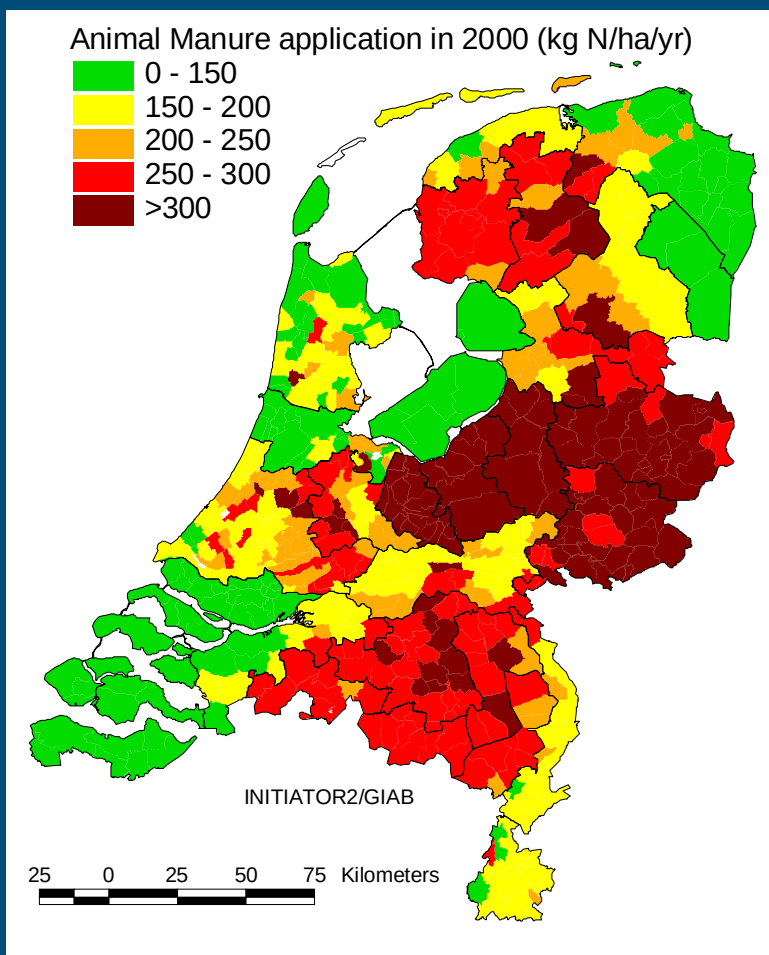

Huidige onderzoek: INITIATOR2

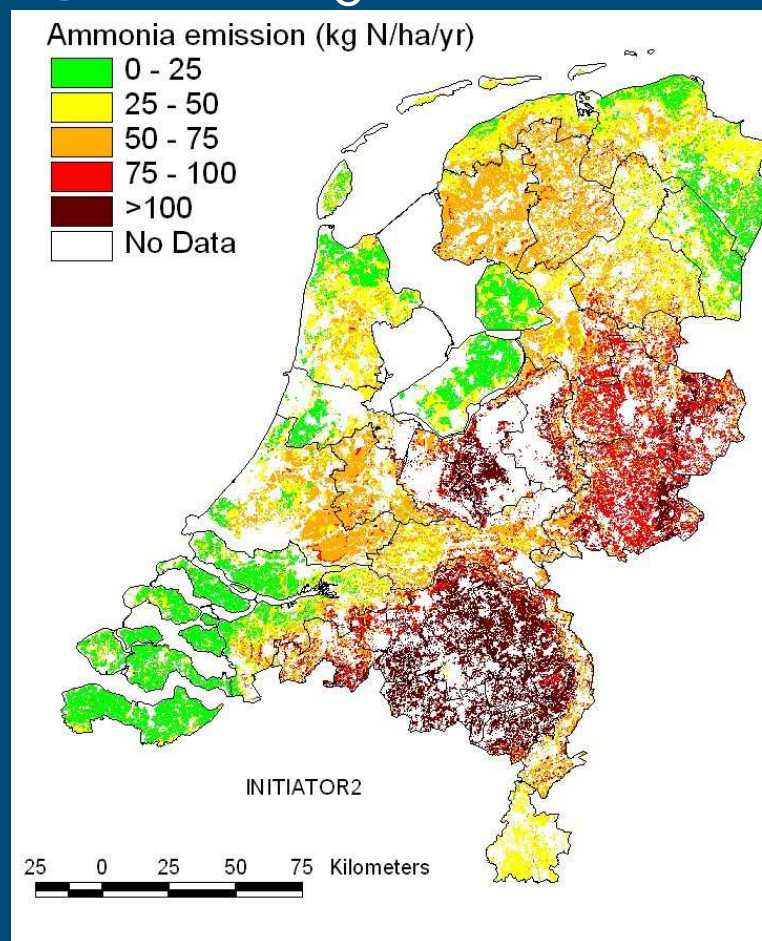

Mestproductie, aanwending en NH₃ emissie

Mestaanwending 2000

Ammoniakemissie 2000

Berekeningswijze emissie depositie

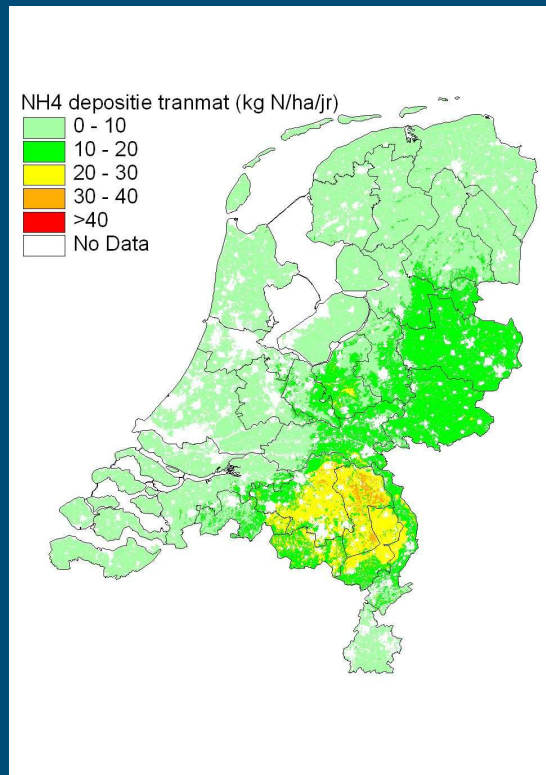
■ OPS

● Emissie depositie matrix

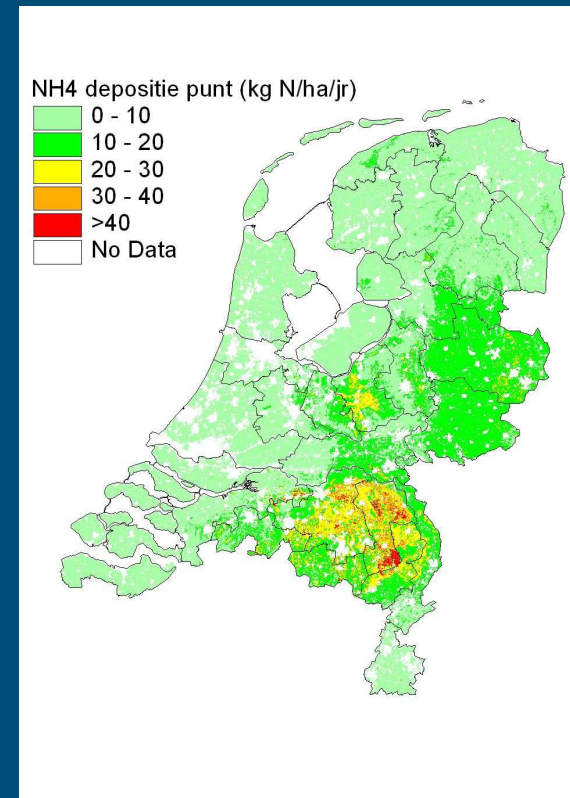
- OPS is lineair met betrekking tot de emissies.
- Daarom kan éénmalig een SRM worden opgesteld, die per gridcel een relatie vastlegt tussen een (eenheids)emissie in de punten i en de resulterende concentratie of depositie in de punten j .
- De relatie wordt afgeleid met het OPS-model door telkens voor één emissiepunt uit te rekenen wat de concentratie of depositie in de j receptorpunten is.

Enkele voorbeelden (met OPS en met matrix)

- Ammoniak depositie per 5 km x 5km grid door OPS te runnen voor de stalemissies uit alle ca 67000 GIAB bedrijven (puntbronnen) en op basis van een transfer matrix van OPS

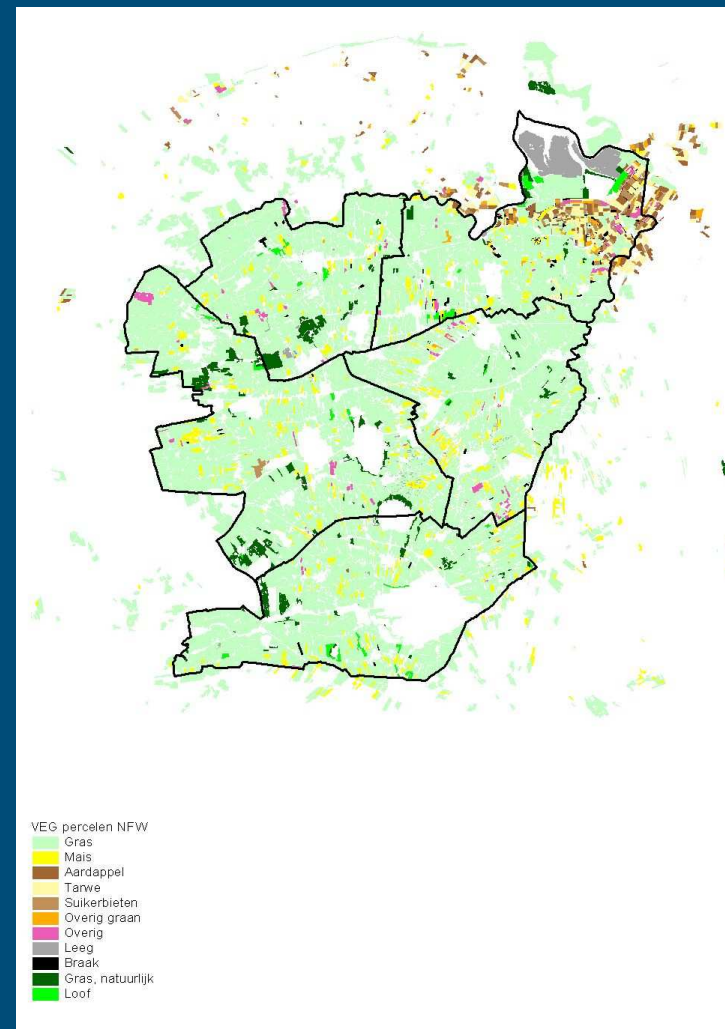
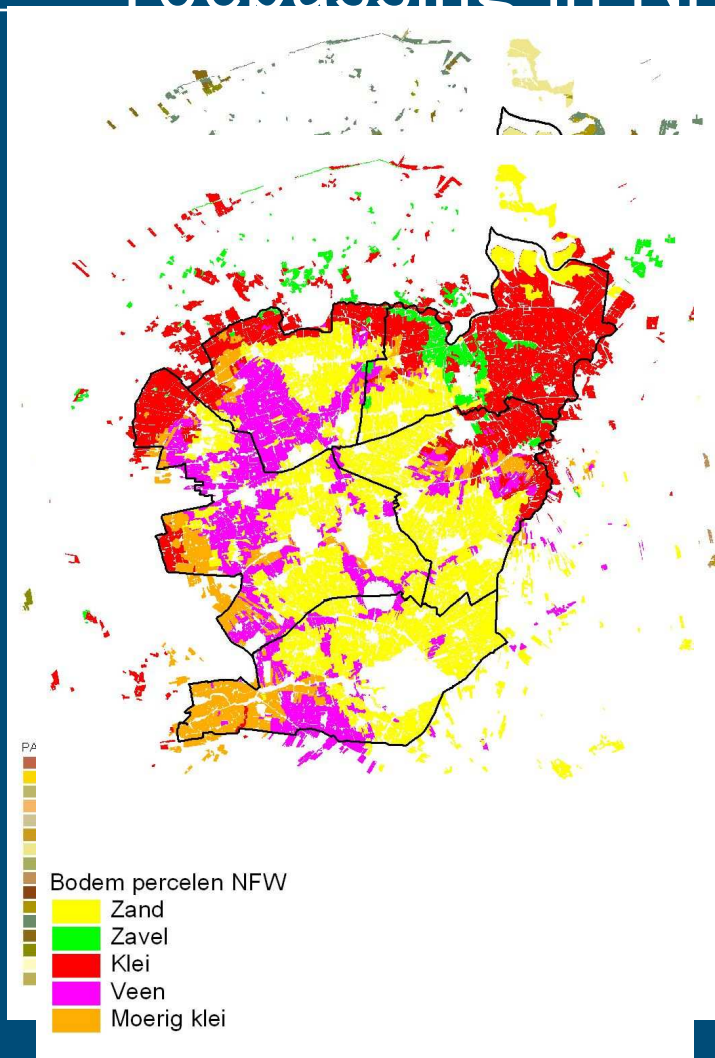

- *De berekende ammoniakdepositie uit stallen per STONE plot op basis van OPS*

- *De berekende ammoniakdepositie uit stallen per STONE plot op basis van de transfer matix*

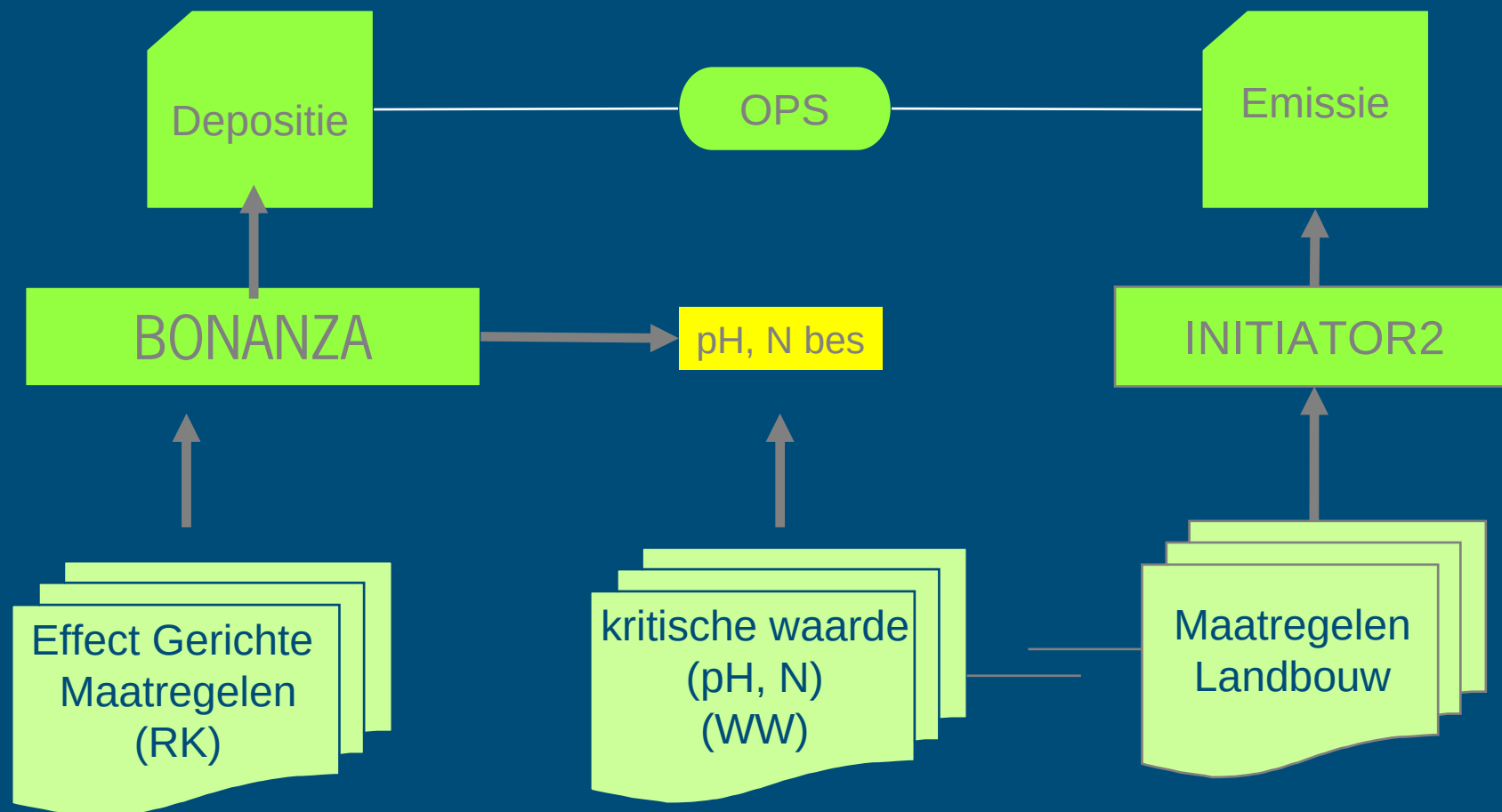
Toepassing in NFW: Inzoomen in gebied

Maatregelen

- Maatregelen kunnen aangrijpen in dieren aantallen (via GLAB of generiek, b.v. reductiepercentage op dieren aantallen), excretie of emissie percentages of op processen in de bodem of grondwater (veranderingen INITIATOR2 bodemparementers).
- Er zijn voorbeelden van maatregelpakketten doorgerekend. Er wordt gewerkt aan koppeling van effecten van het nieuwe mestbeleid

Huidig onderzoek: Interactie Landbouw Natuur

Huidig onderzoek: Aanpak

- Effect regulier beleid (WAV, NEC etc) : x% overschrijding
- Extra effecten door aanvullende beheersmaatregelen (effectgerichte maatregelen natuur + gebiedsgerichte maatregelen landbouw): y% extra reductie
- Relaties met andere projecten **Noemen, niet op sheet**
  - KB1: Koppeling met natuur: integraal afwegingskader kosteneffectiviteit
  - BSIK NFW: INITIATOR2 voor NH₃ emissie en N uitspoeling

Bron gerichte maatregelen NH₃ emissie

- Stallen en Opslag:
  - AMVB huisvesting
  - verplichting emissiearme rundveestallen
- Mestaanwending – beweiding
  - Weersafhankelijk uitrijden
- Huisvesting – voer
  - Limitering van het ureum gehalte
- Generiek:

Effectgerichte maatregelen: aansluiten bij SN en SAN

■ Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN):

- Grasland (→ Initiator2/extensiveren)
- Bouwland (→ Initiator2/extensiveren)
- Randenbeheer (→ Initiator2/extensiveren)

■ Subsidieregeling Natuurbeheer (SN)

- Beheerspaketten (→ Bonanza/NDT)
- Inrichting (→ Bonanza/hydrologie)
- Functiewijziging (→ Bonanza/NDT)

Discussiepunten

- Bruikbaarheid voor beleid?
- Nu nadruk op N (ammoniak):
  - Rol water, fosfor, ...
- Welke maatregelen?
- Kosteneffectiviteit versus sturingsfilosofie?
- ....

Afsluiting

© Wageningen UR

